

Píše Libuše Heczková

(E*forum, 28. 03. 2012)

Kniha italské bohemistky **Annalisy Cosentino** nazvaná **Vědecký realismus a literatura. Česká teorie, kritika a literární historie v letech 1883-1918** patří k nemnoha pracím současných zahraničních bohemistů, které jsou přeloženy do češtiny, ať jsou to práce čistě historické, uměnohistorické nebo literárněhistorické. Annalisa Cosentino dlouhodobě osobitě a fundovaně propaguje českou kulturu, prostřednictvím překladů (především textů Bohumila Hrabala, dále Václava Havla, Jaroslava Haška aj.), studií, výstav či pedagogické a organizační práce profesorky univerzit v Udine a Římě. Pravidelně se věnuje otázkám vzniku, proměn a svébytnosti české literární kritiky a historie. Studie *Realismo scientifico e letteratura* původně vyšla již v roce 1999 v římském nakladatelství Bulzoni. V zdařilém překladu Zory Obstové se nyní stala 5. svazkem ediční řady Mnemosyne nakladatelství Filozofické fakulty UK v Praze (2011, 126 stran). V kapitolách *Česká kultura na konci devatenáctého století, Estetické myšlení Tomáše G. Masaryka, Novodobá česká literární historie a Uvažování o literární kritice* autorka charakterizuje klíčové „faktory, které byly určující pro utváření a zejména pro následný rozvoj literární kritiky a historiografie“, ozřejmuje „plodnost vzájemného působení estetického bádání, literární kritiky a historického studia literatury“ (s. 8-9).

Knížka přináší cenný pohled na české kulturní jevy, jež se zdají být zařazené a „vyřešené“. Aktuálnost této práce přitom netkví v ponoru do současných potíží české literatury, kritiky a literární historie ani v módnosti tématu. Její význam určuje specifický důraz na kritické a estetické dění v osmdesátých letech 19. století a záměrné uzávorkování kritické generace let devadesátých, jež mění či posunuje periodizaci české literární kritiky a tím i literatury obecně. Linie, které Cosentino sleduje, koření v českém pozitivismu a v realismu T. G. Masaryka, jemuž je vlastní důsledná kritičnost a v podstatě nemá - v literárních studiích (se specifickým důrazem na brožurku *O studiu děl básnických z roku 1884*) - pozitivistický charakter. Annalisa Cosentino svými výklady pozitivismu a vztahu Masaryka a F. X. Šaldy podtrhuje linii autonomnosti jak literárního díla, tak jeho výkladu, a také se vlastně pokouší potlačit uměle vytvářené ruptury v historických interpretacích druhé poloviny 19. století. Obnovuje tím a posiluje historické vědomí a umenšuje teleologii proměn literatury, která v českých literárních historiích ještě částečně přetrvává z let padesátých i šedesátých. Hutná a přímočará historická analýza, podepřená přehledným, přiléhavým a svěžím stylem, může sloužit nejen odborníkům, studentům, ale i laikům k pochopení nejednoznačné dynamiky konce 19. a počátku 20. století v literatuře. Ne náhodou v centru pozornosti stojí čtyři osobnosti, jež na sebe specificky navazují: T. G. Masaryk, F. X. Šalda, Arne Novák a Otokar Fischer. Autorka svojí studií spojuje jejich analytický

kritický potenciál, nárok vzdělanosti a intelektuální rozhlednost mimo úzký rámec české kultury jako specifickou linii vědeckého realismu. (Vtírají se neodbytné, vlezlé aktualizace... Kde jsou tyto vlastnosti kritiky a literatury vůbec dnes?) Tuto linii realismu dovádí až k strukturalismu tezemi o „formové“ estetice Otakara Zicha, jehož základní estetický pojem „výrazová představa“ spojuje s Fischerovou zvláštní kategorií „nevyjádřitelného“ (kterou však o to víc – jak autorka ukazuje – Fischer sledoval). V dialogu české literárněvědné tradice a italského filologického školení Annalisa Cosentino uplatňuje nová hlediska, jež jí dávají jiné průhledy a nové spoje, objevné zkratky a myšlenkové výzvy. Je pochopitelné, že se v knize věnuje působení Benedetta Croceho v české literární kritice a teorii a její postřehy korigují běžné až náhodné literárněhistorické výklady tohoto estetika.

Studie Vědecký realismus a literatura je hlavně holdem české kultuře. Zcela jiným než je omamná, svůdná poetická kniha Angela Marii Ripellina Magická Praha, která kdysi do Prahy přivedla mnoho italských čtenářů. Téma a připomínání autoři snad předurčili způsob lásky Annalisy Cosentino k českému: v přísnosti, řádu, velkodušnosti, poctivosti a také službě. Je to myslím víc, než si zasloužíme.

www.ipsl.cz